

Attentatet mot Hitler i et juridisk lys: Va det høyforræderi eller berettiget nødverge

Det er en historisk tragedie at forsøket på et attentat mot Hitler mislyktes 20. juli 1944. Det ville ha vært rettskpende.

Av. h.r. advokat
Albert Wiesener

Attentatet mot Adolf Hitler mislyktes – på grunn av en tilfeldighet. Et uransakelig forsyn holdt sin hånd over tyrannen. En eller annen hadde kommet til i fnytte på vesken med den tids instilte bomben, en meter eller fra der den omhyggelig var plassert. Hitler ble derfor ikke tre da bomben sprang.

Denne bagatell ble formentlig årsak til tre kvart års forlengelse av den for Tyskland allerede ute krig, og av Hitlers liv, på kostning av nye millioner menneskeliv. Tysklands generasjon av 14-15-åringer, som til ingen nytte ble kastet inn i kampe uten trening og uten forvarlig utstyr, ble betraktelig deminert. Det gikk også ut over ivilbefolkningen. Dresden er et ksempel på det.

En forlengelse

Krigsforlengelsen fikk videre en følge at den siste mulighet å stoppe Sovjets troppemaser ved de gamle tysk-russiske censer, gikk tapt. Attentatetsen ville ha sluppet sine østlige motstandere lengst mulig østover, for å holde russerne ute. Churchill hadde sans for politikken. Roosevelt andre. Om det kunne ha lykkert tvisomt. Men planen slo så feil, og den røde armé velte inn over Tyskland, til oppunder Danmark ved Travemünde. stens glede over det tyske nflag er i adskillig grad kontert til dagens angst for suakten i øst.

Sommeren 1944 var krigen i retts-

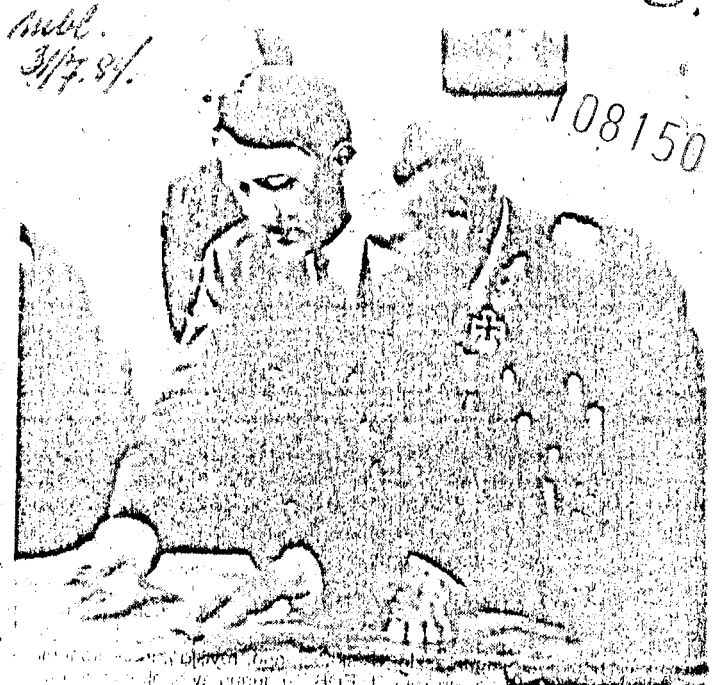
Offiserskolleger, som gjerne ville overleve, satte seg på gerdet for å se hvordan det gikk. Mislykkedes et kupp, hadde de ikke hatt det ringeste med det hele å gjøre. Lykkedes det derimot, ville de ta del i fruktene av en revoite de ubetinget hadde vært enig i, uten å våge å være med, før resultatet var sikkert. Feltmarskalk v. Brauchitsch sa det slik: «Jeg gjør ingenting, men jeg vil heller ikke motsette meg det, hvis andre gjør det.»

Blant dem som engasjerte seg helhjertet på revolten, var generaloberst Beck og generalene Olbricht, v. Witzleben, v. Treschow, Stieff v. Stulpragel (i Paris), v. Hase, v. Kluge, v. Broinsberg-Langsfald – og ikke minst feltmarskalk Erwin Rommel. Den siste fikk den honnørsmessige særbehandling å få utlevert en revolver – eller kanskje det var gift – for å besørge avslivningen selv. Represalier mot familien kunne da unnlates: Og regimet kunne uten prestisjetap statsbegrave sin feltherre med pomp og prakt og late som om han var død en naturlig død.

Skutt, hengt....

De øvrige nevnte, og sammen med dem 200 sammensvorne, ble skutt, hengt eller strangulert i første omgang. Senere ble flere tusen henrettet. Revolten var ingen smaaffære. Alle fikk stempel av «usle forrædere». Rikets sikkerhetstjeneste – SS – stod for boddeltienesten under Himmler og Kaltenbrunner. SS-parolen var: «Wenn alle untreu werden, bleiben wir noch treu». Denne opprinnelige eliteorganisasjon har liten ære av sin førertroskap. Dens medlemmer hadde trosforpliktet seg til føreren, fordi han identifiserte seg med Tyskland. Var det ikke gått opp for noen av dem at mannen var gal og kjørte landet utfor stup? Skyldte de ham troskap allikevel? Eller var hele organisasjonen paraisert?

Invalid

Kan det være noen tvil om at Adolf Hitlers voldsdiktatur i Tyskland hadde overskredet grensene for hans rettskrav på folkets troskap. Det skriver h.r. advokat Albert Wiesener i sin artikkel om 20. juli-attentatet i et juridisk perspektiv.

På den Internasjonale Juristkommissjons kongress i München høsten 1957 holdt presidenten i den tyske Bundesgericht, Dr. Weinkauff, et foredrag om motstandsrettens begrep og rekkevidde. Hans hovedpoint var at en motstandsbevegelse kan starte som illegal. Men den legaliseres, når regimets overgrep er blitt åpenbare. Jfr. forholdene i det besatte Norge.

Full honnør

Grev Stauffenberg og hans teier ble av denne Vest-Tysklands høyeste jurist gitt full honnør som representanter for det edleste og beste i det tyske folk i en vanvitig tid. De handlet ikke bare moralsk og nasjonalt forsvarelig. De handlet rettmessig. «Sie waren im Recht».

Tapt sin rett

veining var egen straffelov gir §§ 47 og 48, når det gjelder personlige nødsituasjoner. Internasjonalt må en tilsvarende vurdering kunne legges til grunn og så i storpolitiske forhold. Så lenge det er rimelig tvil om et regimes legalitet, må borgerne være lojale og følge de spilleregler konstitusjonen har. Men bli overgrepene åpenbare, har et voldsregime tapt sin rett.

Kan noen være i tvil om at Adolf Hitlers voldsdiktatur i Tyskland hadde overskredet grensene for hans rettskrav på folkets troskap? Den gjerning å ta ham av dage var et forsøk til beste for hans land, som for verden ellers. Sammenholdt med de ulykker hans fortsatte krigføring og terror ville føre med seg, måtte tyrannmordet fremstille seg som en velgjerning.

Det var en historisk tragedie

permakten i øst.

Sommeren 1944 var krigen i realiteten avgjort. For å redde stumper av nasjonens ære og fortsatte eksistens ville ansvarlige ledere i Tyskland da ha kapitulert. Men førerens galskap, hvis omfang de færreste tyskere gjennomskuet, så lenge krigslykken var med ham, hadde nå slått ut i full desperasjon. Nu fikk det tyske folk vise om det fortjente sin fører, eller om det fortjente å gå til grunne. Dette var en av diktatorens yndlingsformuleringer.

Livsfarlig

Å snakke ham tilrette var livsfarlig. Den general som ville fortelle ham situasjonens håpløshet, var ikke bare militært ubrukelig. Han var moden til å skytes som defaitist.

Utenfor det tredje riket har man ofte spurt hvordan et folk som det tyske kunne finne seg i Hitlerdyranniet uten å protestere. Ifra den bekjente tyske disiplin var lojaliteten i medgangens tid forståelig. Senere ble det farligere. Ikke bare for individuelle opposenter. Men for deres pårørende og deres omgangskrets. Terroren ble etter hvert total.

De redeligste

Men overalt og til alle tider vil det finnes enkeltmennesker som killer seg ut. Alle skremesler tilross var det sommeren 1944 økset frem en stilltiende samensvergelse, der de modigste og de redeligste innen toppskikket i Wehrmacht inntok et standpunkt som ikke levnet dem noen vei tilbake. Fremtredende generaler og andre erkjente at tyrannen ikke bare var en europeisk dyktig, men sitt eget lands. Det var et nasjonalt nødvendig å

en paragraf.

Invalid

Den som var utsett til å utføre attentatet, var oberst og krigsinvalid, grev Claus von Stauffenberg. Han var overbevist om nødvendigheten av å få Hitler tatt av dage. Takket være sin krigsinnsats og sine skader hadde han Hitlers tillit. Han kunne således komme offeret innpå livet, uten at det virket mistenkelig. Han tok oppgaven på seg.

Stauffenberg var i høyeste grad invalid. Han hadde ett øye, men han så mer med det enn de fleste med to. Han hadde en arm. På hånden var tre fingre i behold. Intakt var hjerte og hjerne. Hjertet var varmt. Hjernen var kald. Han gjennomførte attentatet planmessig. Personlig bragte han den tidsinnstilte bomben inn i bunkeren og plasserte vesken der hvor Hitler skulle sitte. Så kom han seg unna i en ventende bil.

Nødverge?

Han følte seg overbevist om at nå hadde han fullført sin historiske misjon. Hva kan skjebnen ha ment med å la noen tukle med vesken hans på de par minuttene før bomben sprang?

Ennu i dag, 40 år etterpå, diskuteres man i Tyskland attentatets karakter av høyforæderi eller av berettiget nødverge. Forbausende mange tyskere synes fremdeles å mene at det var et foræderi mot en regjering, som i situasjonen trengte all den lojalitet og all den krigsinnsats som ennå var mulig. Attentatmennene hadde selv gitt troskapsløfter. Men under bristende forutsetninger. I Vest-Tyskland tror jeg den oppfatning i dag har slått igjennom at attentatet var riktig, og at det ble utført av menn som innså galskapen, og som ville sitt land og menneskeheten vel.

Tapt sin rett

Dette synes å stemme med den anvisning på interesseav-

som en veigjerning.

Det var en historisk tragedie at forsøket mislykkedes. Det ble ha vært rettsskapende.